

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Ташматов Вячеслав Абдуллайович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-3786-9004>

Глухая Анастасія Олександрівна,
здобувач факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Юридична психологія, як галузь, що вивчає поведінку та психічні процеси учасників правовідносин, набуває особливої ваги в умовах повномасштабного вторгнення. Сучасні виклики, пов'язані з війною, ставлять перед юристами та психологами нові завдання: підтримка постраждалих, робота з особами, що пережили травми, та забезпечення належного психологічного супроводу в судових процесах. Війна суттєво впливає на психічний стан населення, зокрема на учасників правових процедур, що обумовлює необхідність удосконалення підходів до психологічної допомоги та аналізу психічних станів у правовій сфері.

Актуальність теми дослідження зумовлена новими викликами, що постають перед юридичною психологією в умовах воєнного стану. Зростання кількості випадків травматизації та психологічних розладів серед населення вимагає нових підходів до роботи з постраждалими та учасниками судових процесів. Юридична психологія сьогодні стає важливим інструментом забезпечення психологічної підтримки, профілактики психічних розладів та адаптації осіб, які беруть участь у судочинстві, до нових реалій.

Юридична психологія – це прикладна та науково-орієнтована галузь психології, що ґрунтується на знаннях основних принципів загальної та соціальної психології, а також тісно переплітається з юриспруденцією. У сучасних умовах важливість психологічних знань відчувається в усіх сферах, але особливо актуальною ця проблема стає у правоохоронній діяльності.

Спільне застосування психології та юриспруденції в рамках юридичної психології сприяє взаємному збагаченню обох наук і дозволяє ефективно вирішувати ключові завдання, зокрема підвищення результативності діяльності правоохоронних органів [3, с. 4].

Академік В. Костицький підкреслює, що потреба юриспруденції в психологічних знаннях стала основою для розвитку юридичної психології, яка одночасно є і юридичною, і психологічною наукою, що досліджує психологічні аспекти застосування права. Він зауважує, що виникнення цієї міждисциплінарної науки сприяє не тільки розвитку психології, але й вдосконаленню юридичних знань. У свою чергу, академік В. Коновалова описує юридичну психологію як науку, що виникла на перетині загальної психології та окремих галузей права. Вона вивчає психологічні закономірності поведінки осіб, що взаємодіють із системою правосуддя, що робить її важливим інструментом для розв'язання різноманітних правових проблем [2, с. 17].

Юридична психологія, як наука, знаходиться на перехресті двох великих дисциплін – загальної психології та юриспруденції, що створює певні труднощі при визначенні її структури та системи. Цей суміжний характер науки зумовлений її здатністю поєднувати різні підходи до вивчення психології та правових процесів, що, в свою чергу, вимагає особливого підходу до організації її наукових основ. Формування системи юридичної психології залежить від того, яка з двох складових – психологічна чи юридична – домінує у конкретному дослідженні, а також від завдань, що ставляться перед цією наукою в конкретний історичний момент.

Якщо б система юридичної психології будувалася на основі лише загальних принципів психології, це призвело б до поверхневого осмислення психологічних аспектів у правовій сфері, що, фактично, означало б лише фрагментарне застосування психологічних знань до юридичних проблем. Тому правильним є інтегративний підхід, що дозволяє розглядати юридичну психологію як окрему дисципліну, яка взаємодіє з іншими науковими напрямками, включаючи загальну психологію і юриспруденцію.

Сьогодні в юридичній психології спостерігається домінування досліджень, що стосуються психологічної підтримки

та забезпечення різних аспектів юридичної діяльності. Іноді межі між юридичною психологією та психологією діяльності в особливих умовах є нечіткими, що вимагає створення власних дослідницьких методик і підходів. Незважаючи на ці виклики, практика юридичної психології продовжує розвиватися, стає дедалі популярнішою, відкриваючи нові можливості для кадрових змін у правоохоронних органах і юридичних установах, а також активно адаптується до нових вимог часу, демонструючи свою гнучкість і ефективність у вирішенні складних правових проблем [1, с. 256].

Наразі, актуальні виклики для юридичної психології в умовах повномасштабного вторгнення включають необхідність комплексного реагування на глибокі психологічні травми та порушення психічного здоров'я серед цивільного населення, військових та правоохоронців. Багато українців зіштовхуються з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), депресією та тривожними станами, що загострюються через постійні обстріли, втрати близьких і необхідність перебувати у зоні конфлікту. Психологи та спеціалісти з психічного здоров'я стикаються з безпрецедентними викликами, адже традиційні методи лікування часто виявляються недостатніми в умовах, де стресові фактори є постійними, а умови лікування – обмеженими. Фахівці з різних країн наголошують на необхідності адаптації допомоги до умов війни, зокрема через створення програм швидкого реагування, що враховують особливості психотравматичного досвіду людей, які залишаються у зоні конфлікту або є вимушеними переселенцями.

Інший важливий аспект стосується подолання правових і психологічних наслідків воєнних злочинів, зокрема катувань та насильства. Психологи, що працюють із потерпілими, зіштовхуються із завданням документування злочинів, підтримки свідків та допомоги в їхній реабілітації. Водночас, ускладнюється проведення судових експертиз та психологічних оцінок у справах про воєнні злочини через те, що багато постраждалих мають тривалі психічні наслідки травматичного досвіду. Фахівці підкреслюють важливість підготовки психологів та правозахисників до роботи з травмою в умовах війни, а також необхідність розширення міжнародної співпраці для обміну досвідом і ресурсами, що сприятиме кращій адаптації наявних

методик і створенню нових підходів для подолання наслідків воєнних конфліктів [4; 5].

Отже, юридична психологія, як міждисциплінарна наука, відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності правоохоронної діяльності, оскільки її принципи та методи тісно пов'язані з юридичними аспектами, такими як судочинство та правозастосування. Проблеми, що виникають через синтез психології та юриспруденції, вимагають гнучких та адаптованих підходів, оскільки юридична психологія повинна враховувати як загальні психологічні закономірності, так і специфіку правових норм та процедур. Зокрема, важливим є розвиток нових методик, які дозволяють ефективно вирішувати психологічні проблеми, що постають перед особами, що беруть участь у правовому процесі, а також в умовах специфічних ситуацій, зокрема в контексті воєнного стану. Актуальні виклики для юридичної психології в умовах повномасштабного вторгнення підкреслюють необхідність спеціалізованих знань і методів, спрямованих на підтримку психологічного здоров'я постраждалих та реабілітацію свідків воєнних злочинів. Врахування психотравмуючого досвіду людей, адаптація допомоги до умов війни та розвиток міжнародної співпраці є важливими аспектами, що сприяють удосконаленню юридичної психології, роблячи її більш ефективною у розв'язанні проблем, що виникають унаслідок збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Кирко В. О. Теоретичні та методологічні проблеми юридичної психології. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травн. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 254–256.
2. Озерський І. В. Актуальні проблеми юридичної психології : навч. посіб.. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 300 с.
3. Юридична психологія : навчально-методичний посібник / укл. : І. А. Нестерова. Ужгород : Видавництво Ужгородського національного університету, 2022. 54 с.
4. Anjum, G., Aziz, M., Hamid, H. Life and mental health in limbo of the Ukraine war: How can helpers assist civilians, asylum seekers and refugees affected by the war? [Електронний ресурс]. *Frontiers*. 2023. – URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2023.01188/full>.

5. Human Rights House Foundation. Ukraine: 2023 Advocacy update, justice, support to Ukraine, accountability [Електронний ресурс]. *Human Rights House Foundation*. 2023. URL: <https://humanrightshouse.org/news/2023-advocacy-update-justice-support-to-ukraine-accountability/>

Ключові слова: юридична психологія, постраждалі, правові процеси, потерпілі, психічне здоров'я.

Keywords: legalpsychology, victims, legal processes, victims, mental health.

Самара Євгенія Вікторівна МЕДИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ.....	85
Самара Ольга Євгенівна ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ РЕЦИДИВІВ ПОВЕДІНКОВИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	90
Татьянчиков Андрій Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИКИ НА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ ПРОГРАМІ «ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ».....	96
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Глухая Анастасія Олександрівна АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ.....	99
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Мовчан Рената Богданівна ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	104
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна Атанасова Кароліна Костянтинівна ВПЛИВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ПРАЦІ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ НЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	108
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Пахомова Анастасія Валеріївна ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ	111
Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Петровчан Діана Михайлівна ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПСИХОЛОГІЇ	115
Третьякова Тетяна Миколаївна ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВО, ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я – СИСТЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ КАТЕГОРІЙ.....	119
Третьак Іраїда Вадимівна МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВОЇ ТЕРАПІЇ У ПРОГРАМИ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ГУРТКІВ ДЛЯ ЖІНОК ВІКОМ 30–60 РОКІВ	122